

Kommunfullmäktige ☒

Kommunstyrelsen ☐

Övriga nämnder ☐

Förvaltning ☐

Program för uppföljning av privata utförare

Fastställt av kommunfullmäktige 2025-05-27 § 145

Inledning

Enligt kommunallagen (KL) får en kommun lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till privata utförare. Kommunen är fortfarande ansvarig gentemot medborgarna för sådan verksamhet på samma sätt som för verksamhet som bedrivs i egen regi.

Enligt kommunallagen ska fullmäktige för varje mandatperiod anta ett program med mål för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. I styrdokumentet ska det också anges hur fullmäktiges mål ska följas upp och hur allmänhetens insyn ska tillgodoses. När skötseln av en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare ska således kommunen kontrollera och följa upp verksamheten. Allmänheten ska ha insyn i verksamhet som genom avtal lämnas över från en kommun eller ett helägt kommunalt bolag till en privat utförare.

Med en privat utförare avses en juridisk person eller en enskild individ som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet. En juridisk person är ett aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk eller ideell förening eller stiftelse. Även idéburna organisationer och kooperativa föreningar kan vara privata utförare.

Programmets omfattning

Programmet gäller de angelägenheter som överlämnats till en privat utförare, med bibehållet huvudmannaskap för kommunen, i syfte att utföras kontinuerligt och regelbundet inom sådan verksamhet som direkt kommer medborgaren till del.¹

Programmet omfattar inte avtal där kommunen för enskilda tillfällen upphandlar eller avropar varor och tjänster av privat utförare, till exempel olika typer av konsulttjänster och byggnationsprojekt.

¹ Exempel på sådan verksamhet som kommunen helt eller delvis överlämnat till privat utförare är äldreomsorg, vuxenutbildning, hem för vård eller boende (HVB), daglig verksamhet samt snöröjning och vinterväghållning av gator.

Programmet omfattar inte de angelägenheter som överlämnats till kommunala bolag. Inte heller omfattas stiftelser som kommunen ensam eller tillsammans med någon annan bildat eller förening där kommunen bestämmer tillsammans med någon annan.

Programmet omfattar inte heller verksamhet som drivs av fristående förskolor och skolor eftersom de är egna huvudmän för verksamheten och alltså inte är upphandlad verksamhet utan reglerad genom tillståndsgivning.

Kommunstyrelsens och nämndernas ansvar

Enligt kommunallagen har kommunstyrelsen och nämnderna inom sitt verksamhetsområde ansvar för att se till att verksamheterna drivs enligt lagar, föreskrifter, mål och riktlinjer, att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten drivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Detta gäller oavsett om verksamheten utförs i egen regi eller utförs av en privat utförare. I ansvaret ingår att följa upp och kontrollera verksamheten. Kommunstyrelsen har även ett särskilt ansvar för att leda, samordna och ha uppsikt över verksamheten i nämnder och kommunala företag. Uppsikten omfattar även verksamhet som lämnats över till privata utförare.

Mål och riktlinjer

Det övergripande målet för sådan verksamhet som utförs av privat utförare är att medborgaren försäkras minst samma ändamålsenlighet som om verksamheten utförts i kommunal regi och att verksamheten bedrivs kostnadseffektivt och i övrigt med god kontroll.

De kvalitetsfaktorer, mål, riktlinjer och andra styrande beslut som kommunfullmäktige eller verksamhetsansvarig nämnd beslutar om för specifik verksamhet ska också gälla för motsvarande verksamhet som överlämnats till privat utförare.

Uppföljning

I de avtal som skrivs med en privat utförare inom ramen för upphandlingsförfarandet² ska det försäkras om att den privata utföraren på kommunens begäran bistår med sådana uppgifter att kommunen kan följa upp verksamheten. Uppföljningen ska göras i huvudsak av två skäl.

- För att säkerställa att uppdraget utförs i enlighet med de krav som har angetts i avtalet med utförare och beslut av ansvarig nämnd.
- För att bidra till att utveckla verksamheten.

Varje nämnd ansvarar för uppföljning och kontroll inom sitt ansvarsområde och svarar också för att detta regleras i de avtal som träffas med varje utförare. Nämnden ansvarar för att uppföljning genomförs i den omfattning som är nödvändig med hänsyn till arten på de uppgifter som överlämnats till privat utförare. En samlad bedömning av om omfattningen på uppföljningen är tillräcklig ska redovisas i nämndens verksamhetsberättelse. Av redovisningen ska även framgå om allvarliga brister har framkommit vid uppföljning under året och om påtalade brister åtgärdats.

I avtalen ska det säkras att utföraren biträder kommunen vid uppföljning och utvärdering av verksamheten, lämnar nödvändiga statistikuppgifter till kommunen samt rapporterar in nödvändiga uppgifter till kommunen, i nationella register eller till andra myndigheter. Avtalet ska också reglera hur kommunens uppföljningar återrapporteras till utföraren och redovisas för allmänheten.

Vid uppföljning och kontroll av den verksamhet som genom avtal lämnats över från kommunen till en privat utförare ska kommunen sträva efter att uppföljning sker enligt samma principer avseende öppenhet och transparens som gäller för kommunalt drivna verksamheter.

Kommunstyrelsen ska ha uppsikt över nämndernas uppföljning och kontroll samt årligen i samband med årsredovisningen ge en samlad rapport till kommunfullmäktige. Syftet med rapporteringen är att kommunfullmäktige får kunskap om programmets efterlevnad samt om

² Inkluderar förfarande inom lag om valfrihetssystem (LOV)

eventuella avvikelser från det övergripande målet för sådana verksamheter som bedrivs av privat utförare.

Allmänhetens insyn

Jönköpings kommun ska i avtal med privata utförare tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnas över till en privat utförare. Informationen ska göra det möjligt för allmänheten att få insyn i hur uppdraget utförs. Informationen ska även utgöra ett underlag för medborgare att göra ett aktivt val av utförare i de fall tjänsten utförs enligt lagen för valfrihetssystem. Utföraren ska lämna information när kommunen begär det. Informationen begränsas till att omfatta sådant som kan lämnas utan att det strider mot lag eller annan författning. Kommunen ska redovisa resultatet av uppföljningen. Informationen ska vara lättillgänglig, informativ och överskådlig.

Allmänheten har inte rätt att direkt få ut uppgifter av en privat utförare. Det är bara kommunen som kan begära uppgifterna. Uppgifter som kommunen tagit emot blir dock allmänna handlingar.

Uppföljning och revision av programmet

Program för uppföljning av privata utförare ska antas varje mandatperiod. I beredningen av programmet ska efterlevnad och effekt av det tidigare programmet utvärderas. Nytt program för uppföljning av privata utförare bör antas under första året av varje ny mandatperiod.

Aktuella lagregler i kommunallagen

3 kap 12 §

Kommuner och regioner får, med de begränsningar som framgår av lag, överlämna skötseln av kommunala angelägenheter till privata utförare.

5 kap 3 §

Om kommunala angelägenheter utförs av privata utförare, ska fullmäktige för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer som gäller för samtliga utförare av sådana angelägenheter.

I programmet ska det också anges hur fullmäktiges mål och riktlinjer ska följas upp och hur allmänhetens insyn i de privata utförarnas verksamhet ska tillgodoses.

10 kap 1 §

Fullmäktige i kommuner eller regioner får, om det inte i lag eller annan författning anges att angelägenheten ska bedrivas av en kommunal nämnd, besluta att lämna över skötseln av en kommunal angelägenhet till en juridisk person eller enskild individ.

Om skötseln av angelägenheten innefattar myndighetsutövning, får den lämnas över endast om det finns stöd för det i lag.

10 kap 7 §

Med en privat utförare avses en juridisk person eller en enskild individ som har hand som skötseln av en kommunal angelägenhet enligt 1 §. Med en privat utförare avses inte ett hel- eller delägt kommunalt bolag och inte heller en sådan stiftelse eller förening som avses i 6 §.

10 kap 8 §

När skötseln av en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare, ska kommunen eller regionen kontrollera och följa upp verksamheten.

10 kap 9 § Om en kommun eller en region sluter avtal med en privat utförare, ska kommunen eller regionen genom avtalet tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnas över.

Förhållande till befintliga styrdokument beslutade av kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen

En gemensam styrmodell för Jönköpings kommun, antagen av kommunfullmäktige 2021-06-23 § 139, innehåller en gemensam struktur och ett gemensamt arbetssätt för styrning och uppföljning i kommunen.

Program för kommunens inköps- och upphandlingsverksamhet, antaget av kommunfullmäktige 2020-05-13 § 77, innehåller de huvudprinciper som ska gälla vid all upphandling.

Policy för Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP), antaget av kommunstyrelsen 2017-12-06 § 332 (reviderat 2019-11-06 § 269), innehåller kriterier för när en överenskommelse om IOP är aktuellt. IOP är inte att likställa med ett upphandlingsförfarande och sådan avtalsrelation som omfattas av bestämmelserna i kommunallagen om uppföljning av privata utförare.